

חקור 3: רבינו יונה על הר"ף חסכת ברכות דף כ"א ע"ב (בדפי הר"ף)

אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז וכו' י"מ

שעטם הדבר מפני חורבן בהמ"ק אבל שלא בשעת חורבן מותר ואין זה נכון דל"כ לא היה לו לומר בעוה"ז אלא משחרב בהמ"ק אסור לאדם

שימלא שחוק פיו וכו' ומדלגל אמר הכי שמעי' שאינו חלי' בחורבן אלא אפילו בזמן בהמ"ק אמר שאסור למלאח שחוק פיו בעוה"ז בשום ענין שהשמה מרגילה את האדם שיסכת המלוא כמו שאמרו למעלה ומאי דלמריק אימתי ימלא שחוק פיו ולשונו רנה בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה לא מפני המקדש בלבד אומר אלא הכי קאמר אימתי ימלא שחוק פיו ומהיה השמחה מותרת מזמן שיעשה עמנו נסים ויושיענו ולא בלאו האמן נשמח כדי לגלות נפלאותיו וגבורותיו ויאמרו הגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה ויראו בשמחתנו ויבשו ושמחה

כיו שהוא שמחת הבורא היא מלוא גדולה משום פרסומי ניסא ודומה לזה מה שאמרו במדרש⁽¹⁾ זה היום עשה ה' גילה ושמחה זו הוי אומר זה' כלומר אע"פ שזה היום הוא י"ט ונעשה לנו זו נסים ונפלאות ולאו שמחים בהם אפילו הכי עיקר השמחה אינה בעבור יום טוב אלא בעבור ה' לפרסם את כל הגדולות ואת כל הנוראות שהוא עושה עמנו:

בעוה"ז שנאמר⁽²⁾ אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אימתי ימלא שחוק פינו ולשונו רנה בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אמרו עליו על רבי שמעון בן לקיש שלא מלא שחוק פיו בעולם הזה מכו גמרה להא שמעתא מפומיה דרבי יוחנן רביה: גרסינן בגיטין בפרק קמא⁽³⁾ שלחו ליה למר

חקור 4: ר"ף ורבינו יונה חסכת ברכות דף א' ע"ב (בדפי הר"ף)

שלא יאמרו צנות מוכנת עמו שם: וספני המפלות. שמוות חורבה רעועות והוא מסוק פן יפלו עליו: וספני המזיקין. המלון שם: אלוהי אברהם בעזרו. לפי שאברהם קבע מקום לתפלתו כדמסיק: אל יפסיע פסיעה נפיה. שלא יהא נראה עליו כמו משוי: לפרקא. כדי לשמוע הדרשה: קא מהללי רבנן שבתא. דלמור לפסוק פסיעה גסה בשבת דלתיב אם תשיב משבת רגלך: אדורי בית הכנסת. כל פסחי בני כנסיות שלחן היה במזרח כדלמריקן (3) כמגילה ואסריקן היה למערב והמתפלל אחורי בית הכנסת ואינו מתחור פניו לנכ"ל נראה כפוסד בני שהצבור מתפללין לפניו: חלף ההוא טייעא. סוחר ערבי: כדו בר. דו שמיס צר וכו' רשות כדלמריקן בנטיה הא דעיל צר כלומר כשמי רשויים: דלא דרי טונא. שאינו טשא משוי אכל טשא משוי רואין שמחתם טרדה עובר ואינו מבוה התפלה וכן אי מנת תפילין רואין שהוא ירא שמים ולי איכא שני פתחים יאמרו שיכנס בשפת האהרן וכן אי איכא צי כנישתא אהריקי

מתפלל תפלה קצרה ולמדתי שאין נכנסין לחורבה תנו רבנן מפני שלשה דברים אין נכנסין לחורבה מפני א' חשד ומפני מפולת ומפני המזיקין ופ"א ר' חלבו אמר רב הונא כל המקום שיש בו תפלה הוא מקום אברהם אלהי אברהם יהיה בעזרו וכשמת אומרים עליו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו דכתיב⁽⁴⁾ וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר⁽⁵⁾ ויעמוד פינחם ויפלל ופ"א ר' חלבו אמר רב הונא הויצא מבהכ"נ⁽⁶⁾ אל יפסיע פסיעה גסה אמר אבוי לא אמרן אלא בדנפיק אבל בדעייל מצוה למורה שנאמר⁽⁷⁾ ונדעה נרדפה לדעת את ה' וגו' אמר ר' יודא מריש כי הוה חזינן רבנן דהוי רהמי לפרקא בשבתא אמינא קא מחללי רבנן שבתא כיון דשמעית להא דאמר רב תנחום א"ר יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר⁽⁸⁾ אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנה נמי מרהמ רהיטנא:

ליזהר שלא יתכן בעמנו: כל הקובע מקום לתפלתו אלוהי אברהם יהיה בעזרו. לא אמר זה במקומות של בית הכנסת דכיון שכולה מקום תפלה היא אין להקפיד אם יושב פעמים בזוית זו ופעמים בזו אלא ראה לומר שקובע מקום לתפלתו בביתו שפעמים שאינו יכול ללכת לנכ"ל מתפלל בביתו ומייחד מקום ידוע לכך והכי משמע בירושלמי דגרסי' האם כל הקובע מקום לתפלתו בביתו להתפלל כאלו הקיפה מחיטות של כרזל וכשמת אומרים אי עניו אי חסיד. ויש מקשים וכי מפני זה בלבד מספרים אחר מטהו שנה גדול מה והלא שמואל הקטן (2) (דנהירין ליה שבלין דשמיא כשבילי דנהירדיע) ושאמרו עליו⁽⁹⁾ שראוי שתשרה שכינה עליו כמשה רבינו אלא שאין דורו ראו לכך אמרו זה עליו לשבח גדול והיאך אמרו ככאן שאומרים אותו על כל אדם שקובע מקום מיוחד בביתו להתפלל ויש לומר שלא אמרו בעבור קביעות המקום בלבד אלא ראה לומר שכל כך מדקדק בתפלתו שגם צוה הוא נזהר שרונה שיהיה תפלתו במקום מיוחד וכיון שכל כך הוא איכא התפלה ודאי מדת ענוה יש צי כדי שתהיה תפלתו מקובלת לפני המקום כענין שנאמר וצחי אלהים רוח נשברה וגו'

שאל לא יהיה לו הענוה לא יוכל לעולם להתפלל בכונה ולא תהיה מקובלת לפני המקום צ"ה וכיון שזכה לענוה יהיה זוכה למדת החסידות שהיא גדולה יותר שהאמת גורמת לחזירתה כדלמריקן (בע"ז דף כ: ע"ג) ענוה מביאה לידי חסידות נמלא שבעבור דקדוק התפלה זוכה לאלו המעלות ויאמרו אותם עליו כשנפטר מן העולם. מפי מורי הרב נר"ו:

אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז וכו' י"מ
 (1) ויבשו ושמחה כיו שהוא שמחת הבורא היא מלוא גדולה משום פרסומי ניסא ודומה לזה מה שאמרו במדרש זה היום עשה ה' גילה ושמחה זו הוי אומר זה' כלומר אע"פ שזה היום הוא י"ט ונעשה לנו זו נסים ונפלאות ולאו שמחים בהם אפילו הכי עיקר השמחה אינה בעבור יום טוב אלא בעבור ה' לפרסם את כל הגדולות ואת כל הנוראות שהוא עושה עמנו:
 (2) אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אימתי ימלא שחוק פינו ולשונו רנה בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אמרו עליו על רבי שמעון בן לקיש שלא מלא שחוק פיו בעולם הזה מכו גמרה להא שמעתא מפומיה דרבי יוחנן רביה: גרסינן בגיטין בפרק קמא שלחו ליה למר
 (3) ר' חלבו אמר רב הונא כל המקום שיש בו תפלה הוא מקום אברהם אלהי אברהם יהיה בעזרו וכשמת אומרים עליו אי עניו אי חסיד מתלמידיו של אברהם אבינו דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פינחם ויפלל ופ"א ר' חלבו אמר רב הונא הויצא מבהכ"נ אל יפסיע פסיעה גסה אמר אבוי לא אמרן אלא בדנפיק אבל בדעייל מצוה למורה שנאמר ונדעה נרדפה לדעת את ה' וגו' אמר ר' יודא מריש כי הוה חזינן רבנן דהוי רהמי לפרקא בשבתא אמינא קא מחללי רבנן שבתא כיון דשמעית להא דאמר רב תנחום א"ר יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנה נמי מרהמ רהיטנא:
 (4) וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פינחם ויפלל ופ"א ר' חלבו אמר רב הונא הויצא מבהכ"נ אל יפסיע פסיעה גסה אמר אבוי לא אמרן אלא בדנפיק אבל בדעייל מצוה למורה שנאמר ונדעה נרדפה לדעת את ה' וגו' אמר ר' יודא מריש כי הוה חזינן רבנן דהוי רהמי לפרקא בשבתא אמינא קא מחללי רבנן שבתא כיון דשמעית להא דאמר רב תנחום א"ר יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנה נמי מרהמ רהיטנא:
 (5) ויעמוד פינחם ויפלל ופ"א ר' חלבו אמר רב הונא הויצא מבהכ"נ אל יפסיע פסיעה גסה אמר אבוי לא אמרן אלא בדנפיק אבל בדעייל מצוה למורה שנאמר ונדעה נרדפה לדעת את ה' וגו' אמר ר' יודא מריש כי הוה חזינן רבנן דהוי רהמי לפרקא בשבתא אמינא קא מחללי רבנן שבתא כיון דשמעית להא דאמר רב תנחום א"ר יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנה נמי מרהמ רהיטנא:
 (6) מבהכ"נ אל יפסיע פסיעה גסה אמר אבוי לא אמרן אלא בדנפיק אבל בדעייל מצוה למורה שנאמר ונדעה נרדפה לדעת את ה' וגו' אמר ר' יודא מריש כי הוה חזינן רבנן דהוי רהמי לפרקא בשבתא אמינא קא מחללי רבנן שבתא כיון דשמעית להא דאמר רב תנחום א"ר יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנה נמי מרהמ רהיטנא:
 (7) ונדעה נרדפה לדעת את ה' וגו' אמר ר' יודא מריש כי הוה חזינן רבנן דהוי רהמי לפרקא בשבתא אמינא קא מחללי רבנן שבתא כיון דשמעית להא דאמר רב תנחום א"ר יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנה נמי מרהמ רהיטנא:
 (8) אחרי ה' ילכו כאריה ישאג אנה נמי מרהמ רהיטנא:
 (9) שראוי שתשרה שכינה עליו כמשה רבינו אלא שאין דורו ראו לכך אמרו זה עליו לשבח גדול והיאך אמרו ככאן שאומרים אותו על כל אדם שקובע מקום מיוחד בביתו להתפלל ויש לומר שלא אמרו בעבור קביעות המקום בלבד אלא ראה לומר שכל כך מדקדק בתפלתו שגם צוה הוא נזהר שרונה שיהיה תפלתו במקום מיוחד וכיון שכל כך הוא איכא התפלה ודאי מדת ענוה יש צי כדי שתהיה תפלתו מקובלת לפני המקום כענין שנאמר וצחי אלהים רוח נשברה וגו'

"הגיאני האלך חדרו נגילה ונשטחה בך"

(שיר השירים א, א)

סקור 1: דברים 16, יד-16

ד וְשִׂמְחַתְּ בְּחֶגְךָ אֶתָּה וּבְנֶךָ וּבְתוֹךְ
וְעַבְדֶּךָ וְאִמְתֶּךָ וְהַלְוֵי וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֲלֻמָּנָה
אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: טו שְׁבַעַת יָמִים תִּחַג לַיהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה
כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל-
תְּבוּאֹתֶיךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ
וְהָיִית אַךְ שְׂמֵחַ:

דש"י

(טו) והיית אך שמח. לפי פשוטו אין זה לשון נוי
אלא לשון הצטחה ולפי תלמודו למדו מכאן לרבות ליל
יום טוב כ האחרון לשמחה*:

סקור 2: רמב"ם פרק 1 מהלכות יום-טוב הלכה יז

יז שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית. וחייב אדם להיות בהן שמח
ומיב לב הוא ובניו ואשתו ובני בניו וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך וגו'. אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא
קרוב שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד כראוי לו:

סקור 5: שיר השירים רבא פרשה א פסקה 24

(לב) דבר אחר

נגילה ונשמחה בך רבי אבין פתח (תלמי קמ) זה היום עשה י"י נגילה ונשמחה בו אמר
רבי אבין אין אנו יודעין במה לשמח אם ביום אם בהקדוש ב"ה בא שלמה ופירש נגילה
ונשמחה בך בהקב"ה בך כישועתך בך בהוריתך בך ביראתך אמר רבי יצחק בך בב"ב
אותיות שכתבת לנו בתורה בי"ת שנים כ"ף עשרים הרי בך :